

Щодо статусу суду в Україні, необхідно вказати на зміни та новаторства діяльності, які були введені, а саме: перетворення чотирирівневої судової системи на трирівневу (місцеві/окружні суди — апеляційні суди — новий Верховний Суд, у складі якого діють Велика Палата, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд, Касаційний цивільний суд). ВГСУ, ВАСУ, ВСС ліквідуються, але спеціалізація судочинства залишається; всіх суддів призначатимуть на конкурсній основі: нові кваліфікаційні вимоги до суддів ВСУ; утворення Громадської ради доброчесності; Створення окремих Вищого антикорупційного суду та Вищого суду з питань інтелектуальної власності; обмеження суддівської недоторканності; утворення Вищої ради правосуддя замість ВРЮ; істотне підвищення суддівської винагороди (зарплати); розширення дисциплінарної відповідальності суддів, кваліфікаційне оцінювання; зміна порядку призначення, переведення суддів; введення інституту конституційної скарги громадянина до Конституційного Суду; поступове впровадження адвокатської монополії на представництво в судах.

Підбиваючи підсумок хочеться сподіватись, що дані нововведення допоможуть вдосконалити нашу судову систему, та підняти її на вищий рівень, що сприятиме збільшені довіри громадян до даної гілки влади. Відношення до об'єктивності суду напряду залежить від людей які там працюють, тому їм слід не забувати, що основним завданням суду є здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення кожному права на чесний суд та повагу прав і свобод людини, які гарантуються Конституцією України, та іншими підлеглими законами держави.

Список використаних джерел

1. Конституційний процес в Україні: удосконалення засад правосуддя, прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу «Реформа конституційних засад судової влади, прав і свобод людини: поточний результат і очікувані перспективи. [Електронний ресурс]. – К., 2016. – Режим доступу: <http://old.razumkov.org.ua/upload/konst-2016.pdf>.

Окаринський М.

*студент III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, зав. кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н.З.*

ОСОБИСТЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

На практиці досудового розслідування і судового розгляду важливим питанням є застосування запобіжних заходів як виду кримінального процесуального примусу попереджувального характеру, пов'язаного з

тимчасовим обмеженням чи позбавленням слідчим суддею, судом права особи на свободу та особисту недоторканність.

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (КПКУкраїни) у системі запобіжних заходів визначено особисте зобов'язання особи як покладення на підозрюваного, обвинуваченого обов'язку виконувати покладені на нього слідчим суддею зобов'язання та яке практично замінило підписку про невиїзд.

Дослідженню такого виду запобіжного заходу як особисте зобов'язання у кримінальному процесі присвячені роботи наступних вчених – С. А. Шейфера, Ю. М. Грошевого, Г. Ф. Горського, Л. Д. Елькінд, Л. Д. Кокорєва, П. А. Лупинської, Н. І. Ковтуна, В. В. Золотих, М. М. Міхеєнка, та інших. Метою статті є висвітлення концептуальних положень, що стосуються особисте зобов'язання як запобіжного заходу у кримінальному процесі, та пояснення авторської позиції щодо даного питання.

Кримінальний процесуальний кодекс, прийнятий в 2012 році змінив ситуацію щодо запобіжних заходів. За новим КПК застосовуються слідчим суддею, його ухвалу, зокрема щодо застосування до особи особистих зобов'язань (наприклад не відлучатися із населеного пункту, в якому він/вона зареєстровані, проживає чи перебуває, або здати на зберігання паспорти)

Новий КПК передбачає такі запобіжні заходи: особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; утримання під вартою. Тож найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим — утримання під вартою. Запобіжні заходи – це частина заходів процесуального примусу, спрямованих на забезпечення належної поведінки підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого шляхом певного обмеження їхніх особистих прав [4, с. 130]. Це заходи процесуального примусу попереджувального характеру, пов'язані з позбавленням або обмеженням свобод підозрюваного та обвинуваченого, які за наявності підстав та в порядку, встановленому законом, застосовуються під час кримінального провадження слідчим суддею, судом з метою забезпечення їх належної процесуальної поведінки [2, с. 401].

Особисте зобов'язання полягає в обов'язку підозрюваного або обвинуваченого виконувати приписи, передбачені КПК і покладені на нього слідчим суддею або судом. Підозрюваному або обвинуваченому в письмовому вигляді із підписом повідомляють про покладені на нього обов'язки та пояснюють, що в разі їх невиконання до нього може бути застосований більш жорсткий запобіжний захід і стягнення штрафу в сумі від 0,25 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати. Особисте зобов'язання як запобіжний захід застосовується на підставі ухвали слідчого судді, суду за мотивованим клопотанням прокурора, слідчого, погодженого з прокурором, і має наслідком для підозрюваного, обвинуваченого виконання низки обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, а саме: 1) прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю або за викликом у зв'язку з реалізацією завдань кримінального провадження, зокрема для проведення процесуальних дій; 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду; 3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; 4) утримуватися від спілкування з будь-якою особою,

визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; 5) не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; 6) пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; 7) докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; 8) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; 9) носити електронний засіб контролю

Необхідно зазначити, що вказані процесуальні обов'язки підозрюваного, обвинуваченого здебільшого стосуються обмеження передбаченого у ст. 33 Конституції України права на свободу пересування та вільного вибору місця проживання чи перебування і права вільно залишати територію України. Зокрема, місцем тимчасового перебування визначається місце, де особа перебуває у зв'язку із проїздом, відрядженням, лікуванням, відпусткою, навчанням тощо. Це може бути готель, санаторій, будинок відпочинку чи інші подібні приміщення, а також житлові приміщення, що не є місцем постійного проживання громадянина. Місце тимчасового проживання підозрюваного, обвинуваченого слід визначити як місце, в якому він перебуває у зв'язку з проїздом, відрядженням, відпусткою, навчанням, хворобою тощо [3, с. 459]. Тимчасове переміщення особи з одного району до іншого у межах міста, що має районний поділ, не є порушенням особистого зобов'язання. Однак варто враховувати заборону слідчого судді, суду на відвідування визначених місць, якщо таку заборону передбачено в особистому зобов'язанні. Місце постійного проживання особи визначається за офіційною її реєстрацією паспортною службою органів внутрішніх справ.

Варто зазначити, що законодавством чітко розподілено повноваження стосовно здійснення контролю за додержанням виконання особистого зобов'язання: за підозрюваним контроль здійснює слідчий, за обвинуваченим – прокурор. Вони мають право доручити здійснення контролю за виконанням умов запобіжного заходу співробітникам інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, на яких покладено контроль за додержанням податкового законодавства.

На нашу думку, слід підтримати думку О. Є. Омельченка [5, с. 31-33], А. В. Пономаренко [6, с. 162], С. М. Гусарова [1, с. 26] та інших про те, що не є доцільною позиція законодавця щодо позбавлення слідчого права самостійно обирати запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання. Адже цей запобіжний захід є найбільш м'яким заходом процесуального примусу, який полягає в обмеженні прав підозрюваного, обвинуваченого на свободу пересування, вибору місця проживання чи перебування, забезпечення виконання покладених на нього процесуальних обов'язків. З цього питання, за дослідження А.В. Пономаренка, слідчий вимушений витратити багато часу, курсуючи між прокуратурою та судом, чекаючи на прийняття відповідних рішень. Це, у свою чергу, призводить до перевантаження слідчих, що суттєво впливає на якість досудового розслідування [6, с. 162].

У Кримінально процесуальному кодексі 1960 року замість особистого зобов'язання було регламентовано підписку про невиїзд. Цей запобіжний захід був найпоширенішим і застосовувався, якщо підозрюваний чи обвинувачений міг ухилитися від слідства, але ймовірність цього була незначною. Особа, стосовно якої обирався цей запобіжний захід, не мала права без дозволу

слідчого залишати місце постійного (населений пункт, в якому особа має постійне та довгострокове помешкання) або тимчасового (населений пункт, де в цей час перебувала особа у зв'язку з відрядженням, відпусткою, лікуванням, навчанням тощо) проживання.

При застосуванні підписки про невиїзд особа в примусовому порядку втрачала на певний час свободу пересування. Але свобода переміщення в межах населеного пункту не обмежувалася. Жодних інших обмежень для осіб, які дали підписку про невиїзд, законом не було встановлено.

З огляду на викладене зрозуміло, що законодавець у процесі прийняття чинного КПК України намагався модернізувати такий вид запобіжного заходу, як підписка про невиїзд. Зокрема, ст. 151 Кримінально процесуального кодексу України 1960 року «Підписка про невиїзд», в якій передбачався тільки обов'язок особи не покидати місця проживання/реєстрації, було поєднано зі ст. 149-1 «Обов'язки, які можуть бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з утриманням під вартою», де зазначалася можливість покладання на особу додаткових зобов'язань, про невиконання яких особу також повідомляли під підпис.

Висновок. Отже, особисте зобов'язання є насправді модифікованою підпискою про невиїзд. При цьому обов'язки підозрюваного або обвинуваченого значно розширені й не обмежується одним лише зобов'язанням не покидати місце проживання.

Незважаючи на позитивні властивості особистого зобов'язання, варто зазначити про його недоліки. У ст. 194 КПК України передбачено, що обвинувачений повинен утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею чи судом. На нашу думку, це є порушенням права особи на свободу спілкування, зазначеного у ст. 34 Конституції України. На законодавчому рівні не встановлено критеріїв для визначення кола осіб, з якими суд або слідчий суддя має право обмежити спілкування обвинуваченого, оскільки зі змісту ст. 194 КПК України не зрозуміло, які особи підпадають під цю норму.

Список використаних джерел

1. Гусаров С.М. Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики / С.М. Гусаров // Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Харків, 5 грудня 2014 р. – Х.: ХНУВС, 2014. – С. 26-29.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т.Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.

4. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: навч. посібник / Л.М. Лобойко. – К.: Істина, 2012. – 456 с.

5. Омельченко О.Є. Особисте зобов'язання / О.Є. Омельченко // Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 8 листоп. 2012 р.). – К. : НАВС, 2012. – С. 31-33.

Пелешок П.

*студент III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н.З.*

РОЛЬ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Українська держава на сучасному етапі свого розвитку переживає значні перетворення, підвищуються вимоги до дотримання законності в діяльності правоохоронних органів. Участь адвоката під час збирання доказів в кримінальному провадженні стає основною гарантією того, що кримінальне провадження буде розглянуто об'єктивно та у відповідності до норм чинного законодавства.

Діяльність захисника як суб'єкта кримінального процесуального доказування перш за все спрямована на захист прав і законних інтересів осіб та надання їм юридичної допомоги у кримінальному провадженні, а також допомагає здійсненню правосуддя та додержання вимог законів, виконуючи завдання кримінального судочинства[6]. Роль захисника під час збирання доказів у кримінальному провадженні є дуже важливою, оскільки не завжди слідчий сумлінно збирає докази та оцінює їх об'єктивно. На мою думку, слідчий перш за все зацікавлений в тому, щоб як найскоріше завершити розслідування і направити справу до суду. Можливо хтось і не погодиться з моєю думкою, але ці випадки дуже часто трапляються в нашій країні, про що ми майже кожного дня чуємо з новин і ні для кого не секрет, що це відбувається через присутність корупції в нашій правоохоронній системі. Тому можливість адвоката брати участь у збиранні доказів у кримінальному процесі є важливою ознакою того, що кримінальне провадження буде розглянуто об'єктивно. Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ч. 1 ст. 45 КПК України) [1].

Можливість збирання доказів адвокатом у кримінальному провадженні передбачена Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», та чинним Кримінально процесуальним кодексом України. Проаналізувавши ці законодавчі акти, можна виділити кілька основних прав адвоката по збиранні доказів у кримінальному процесі, це право: 1) звертатися з адвокатськими запитам; 2) звернення до експертних установ; 3) огляд місця події; 4) опитування громадян; 4) брати участь у проведенні допиту та інших